

SZÖVEG –
FÁBIÁN TIBOR református lelkész, publicista

SOROZAT –
LÉTKÉRDÉS

BÚCSÚ A FEGYVEREKTŐL

Hozzászoktunk, hogy kettéosztjuk a világot háborús és békés területekre. Hozzászoktunk a háborús képekhez, a borzalmakhoz, az erőszak látványához. Felmérések szerint 18 erőszakos cselekmény tárul elénk a médiában – nem naponta, hanem óránként! És csodálkozunk, hogy kivész belőlünk az empátia, a türelem, az elfogadás. Már nem érint meg a más baja, lazán ropogatjuk tovább a chips-et. Magunkban talán már elkönyveltük, hogy ilyen a világ, hogy annak tucatnyi helyén állandóan szólnak a fegyverek. Mígnem pár éve rádöbentünk, hogy az erőszak közel jött hozzánk. Csak ide, a szomszédunkba. És vele együtt a félelem. Mert amivel nem tudunk mit kezdeni, az az, ha a saját nyakunkban, a saját életünkön lóg a céltábla.

◆ Igaz ugyan, hogy nincs puskaropogás, de minden más igen. Nincs kiserkenő vér, csak kiserkenő kín. Minden más ugyanúgy történik, mint a háborúban. A szavak szintjén. Ez a verbális agresszió övezi gyakorta az életünket. Töltünk és célzunk, belépünk a hadviselő felek közé, mert attól tartunk, lehetetlen fegyvertelenül épnék maradni. Napról napra sodródunk életünk háborús övezetében, kúszunk-mászunk a közélet lövészárkaiban. Hol támadunk, hol visszavonulót fújunk. Ha meg elfogy a puska, a szerekhez nyúlunk, valamihez, ami kikapcsolja egy időre a világot. Amely olyanra torzul számunkra gyakran, mintha egy elszabadult videojáték szereplői lennénk, és mi menthetetlenül bennragadtunk a képernyő túloldalán, miközben valakik kívülről nyomogatják a távirányítót...

Valami elszabadult, végzetes táncot jár. Csak a céltábla örök – tudunk-e szabadulni? Hiszen erre rendezkedett be a világ. Az életben maradásért, a felszínen maradásért igyekszünk úrrá lenni, taposni a másikon. Tépjük, marcangoljuk az életét, abban a hitben, hogy ha eszem, leszek. Ha nem teszem, ő fal fel, ő kerekedik fölém. Mert ott vannak előttünk a példák, akiket kilőttek, rabul

ejtettek, és nem maradt számukra más, mint a napi gyógyszeradag, a szer börtöne. A napi küzdelmekben szép sorjában kilóvik belőlünk a hitet, a reményt, a szeretetet. Ha valaki ránk mosolyog, máris keressük benne, vajon mit rejteget. Biztos csak megjátssza magát. Biztos nem valós a szándéka, a mosolya. Csatazajos, céltáblás életünkben elszoktunk az őszinte megnyilvánulástól. Attól, hogy valaki nem elvenni, hanem adni akar. Céltáblás életünk végeláthatatlan csatazaj. Nincs benne a híradókban. De ott van a várótermekben, a kórházakban, otthonunkban és munkahelyünkön. Mert mindenütt ott van. A Szétdobáló mindenre és mindenkire ráakasztja a céltáblát, és szüntelen biztat: lőnöd kell az életben maradásért.

Isten azonban mást mond, más magatartásra, más életre hív. Azt, hogy e világ fegyverei nélkül is élhetek. Hittel, türelemmel. És ez nem fegyvertelenséget vagy kiszolgáltatottságot jelent, hanem másféle, lelki fegyverzetet (Efézusi levél 6. rész, II. vers). Bármit mondjon a világ: ideje búcsúznom céltáblás fantomjaimtól, idegfeszítő és életnyomorító háborúmtól. Búcsút venni a fegyverektől. ◆

SZÖVEG –
HORVÁTH PÁL filozófus

SOROZAT –
LÉTKÉRDÉS

A TOLERANCIA ANATÓMIÁJA

A mai, értékválságot átélő nyugati világban kevés olyan fogalom van, amelynek tartalmát, értelmét annyira önkényesen, részrehajlóan és homályosan határozzák meg, és amellyel oly gyakran élnek vissza, mint a *tolerancia* kifejezéssel. Maga a fogalom és a mögötte rejlő tartalom viszonylag új keletű, hiszen eszméje valamikor az újkor hajnalán bukkant fel az európai vallási, ideológiai, politikai diskurzusokban.

- ◆ A latin gyökerű szó – bár ma már a műszaki és az orvosi szaknyelvben is használatos – eredendően az emberi kapcsolatokban, a személyes életben és közösségi viszonyokban általában érvényesítendő *másokkal szembeni türelmet* jelenti. De mire is irányul ez a türelem? Annak tudomásulvételére, hogy mi, emberek különbözünk, különbözhetünk egymástól, ezek a különbségek azonban nem írhatják felül közös emberi méltóságunkat, nem jelenthetnek egymással szemben hátrányt, nem szolgálhatnak alapjául ellenségeskedésnek, hátrányos megkülönböztetésnek.

Az egymás iránti türelem és türelmetlenség az emberiség egész történetét végigkíséri. A tolerancia követelménye azonban csak a 16. században, a keresztény felekezetek közötti megbékélés első lépéseként fogalmazódott meg, szoros összefüggésben a vallás- és lelkiismereti szabadságra való törekvéssel. Jogi, törvényi megfogalmazást elsőként 1568-ban nyert Erdélyben, ahol a tordai országgyűlés négy felekezetet, a katolikus, a református, az evangélikus és az unitárius számára írta elő alapvető jogelvként az egymás iránti türelmet, egymás létezésének és szabadságának tudomásulvételét. Vontatottan ugyan, de ezt azután Hollandia, Franciaország és más országok törvényhozói is követték.

A felvilágosodás idejétől folyamatosan kibővült a toleranciafogalom értelmezési tartománya, így a kölcsönös elfogadás és tisztelet követelménye legalább az elvárások szintjén fokozatosan érvényre jutott az egyes fajok, etnikumok, nemzetek, politikai és ideológiai felfogások, világnézetek, életstílusok, erkölcsi normák együttélésének világában is. A demokratikus politikai rendszerek pedig igyekeztek a jog eszközeivel is érvényt szerezni annak, hogy polgáraik között egymás elfogadásának és a kölcsönös türelemnek a gyakorlata váljon természetessé.

Egyének és közösségek között vannak olyan különbözőségek, amelyek nem személyes döntéseken, szabad szándékokon, hanem természeti adottságokon vagy éppen azok hiányán alapulnak, ám gyakran mégis a közösségekből való kirekesztéshez, hátrányos megkülönböztetéshez, előítéletes bánásmóddhoz vezetnek. A testi és szellemi fogyatékkal élők, a krónikus betegek, a hátrányos helyzetűek, a társadalom peremére szorulók, az idegenek, a nemzeti-nyelvi kisebbségekhez tartozók, a többiektől valamiben különbözők, de nemritkán a gyerekek és az idősek is ki voltak téve valamilyen módon a többségi társadalom előítéletes türelmetlenségének, ezen a helyzeten pedig csak jogegyenlőséggel és a közösség általi felkarolással lehet segíteni.

Minden ember, az is, aki természettől fogva más, mint a többiek, személyi méltósággal bíró szabad emberi lény, akit a többieknek el és be kell fogadnia, ha pedig önerejéből, testi, lelki, anyagi vagy kulturális okokból nem tud beilleszkedni a többiek közé, segíteni kell ebben. Az ilyen, nevezzük úgy, természetes tolerancia dolgában sokat haladt a modern világ előre; talán elegendő, ha közterületeink akadálymentesítésére, a csökkent munkaképességűek foglalkoztatásának támogatására és a jogilag szavatolt türelem sok más megnyilvánulására gondolunk.

A jogi-intézményi megoldások mellett azonban legalább ennyire fontos az egyének türelemre és tapintatra nevelése is azokkal szemben, akik erre rászorulnak. A tolerancia, csakúgy, mint az intolerancia, bár nem mindig könnyen, de tanítható. Ahogyan az emberek különbözőségéből adódó konfliktusok elviselése, kezelése, az egymáshoz való viszonyaink kultúrájának formálása is. Ennél jóval nehezebb terep a társadalmi hitek, eszmék, gondolkodásmódok, értékrendek közötti türelem, hiszen itt nem természetes és természeti adottságokról, hanem a személyes és kollektív eszmék és identitások feszültségéről van szó.

Könnyű belátni, hogy liberális ideológusok óhajával szemben a két területen nem ugyanazt jelenti a tolerancia, hiszen nagyon más egy mozgássérültet járműre segíteni, egy hajléktalan közelségét elviselni, vagy a hitről, erkölcsről, szabadságról, a világról és az életről másként gondolkodó embertársunkkal zöldágra vergődni.

A társadalmi tolerancia területén nem a be- és elfogadás, hanem a tiszteletteljes, erőszakot és ellenségeskedést kerülő tudomásulvétel volna kívánatos. Minden ilyen esetben, legyen az vallás, politika vagy erkölcs, abból kellene kiindulnunk, hogy partnerünk szabad akaratából és meggyőződéséből olyan, amilyen – őt is, mint minket, megillet a meggyőződés, a lelkiismeret szabadsága. A tolerancia ott kezdődik, hogy elfogadjuk: a másik valóban azt gondolja és teszi, amilyen ő, amit helyesnek gondol. Ha ezt elvitatnánk tőle, őt magát, az embert utasítanánk el, azt a közös értelmet és méltóságot tagadva, ami mindkettőnk megillet. Ám ez nem a másiknak, főleg pedig nem a másik magatartásának vagy értékeinek elfogadása, mert az – és itt van a liberális toleranciafogalom fő hibája – önmagunk feladása volna. Nem akkor vagyunk toleránsak, ha egyetértünk azzal, aki mást vall, mint mi, hanem akkor, ha tiszteljük benne azt a tőlünk különböző meggyőződést, amit tarthatunk hibásnak, tévesnek, elfogadhatatlannak. Bátran szembesíthetjük is mindazzal, amiben mások vagyunk.

Ebből viszont az következik, hogy a tolerancia nem közömbösség, nem önfeladás a másik kedvéért, aminek sokan látni szeretnék. Hanem a saját meggyőződésünk, a saját identitásunk alapján annak a tudomásulvétele, hogy mi, emberek sokfélék vagyunk. A másiktól pedig nem a meggyőződését fogadjuk el, vesszük tudomásul, nem azt toleráljuk, ha megfelel az emberi közösség szabályainak, a természet rendjének – hanem csupán magát az embert, akit, tévedjen vagy legyen akár neki igaza, ugyanúgy megillet a lélek és a szellem szabadsága, mint minket. ♦

SZÖVEG –
KÓLNEI LÍVIA

SOROZAT –
LÉTKÉRDÉS

VISELJÜK EL EGYMÁST!

„Építsünk egy falat a Duna vonalában, ami kettéosztja az országot! Akkor az egyik felében zavartalanul élhetnének együtt a jobbosok, a másikban a balosok, mindenki a saját elvei szerint, így nem egymást idegesítenék folyton” – javasolta gimnazista ismerősöm elkeseredetten tízegynéhány éve, amikor tetőfokára hágott a két táboros megosztottság. Persze hamar belátta, hogy ez kivihetetlen, és az egyetlen járható út, ha mi, emberek, megtanuljuk elviselni egymást.

◆ Rossz szomszédság magyar átok?

Egymást türelemmel elviselni, elfogadni nem könnyű, különösen, ha közel lakunk. Az egyik kertszomszédom mogoróbokrot ültetett a közös kerítésünk mellé, amely néhány év alatt hatalmas fává terebélyesedett. Bosszantó, hogy leveleinek nagy része minden ősszel a mi kertünkbe hullik, az ehetetlen mogorókkal együtt. Másik szomszédom a mi tamariszka fánk miatt mérgeződik, amelyik drótszerű levélkéit az ő kelkáposztáiba potyogtatja. Mit tehetünk, ha ragaszkodunk a nyári hőségben árnyékot adó fáinkhoz? Lefűrészeljük a szomszédba átnyúló ágakat, amennyire csak lehet. A többit pedig elviseljük. Ez a tolerancia a hétköznapi életben.

Szerelem, fenntartásokkal

A türelem edzésének másik fő terepe a párkapcsolat. A szerelem kezdeti, lobogó lelkesültsége jelentékteleníti a különbözőségeket, amelyek viszont a szerelem későbbi szakaszában (amelyet sokan már „csak” szeretetnek hívnak) nagy erővel törnek előtérbe. Azok az idős házaspárok, akiknek évtizedeken át sikerült megőrizniük az egymás iránti szeretetet, valójában a tolerancia bajnokai is. „Nem múlik el a szerelem / csak fegyelmezett lesz. / Szavak nélkül is mindent tudó, / Pillantásból is értő / Messzeségből is megérző / A lélekrezdülést is felfogó / Bizonyosság” – írja Pákolitz István a világirodalom

egyik legszebb versében. A bizonyosságig azonban sok türelmen, megértésen és elfogadáson keresztül, szoros kötelékben vezet a két ember útja. Nem véletlen, hogy Pál apostol a közössége tagjait így inti: „Viseljétek el egymást, és bocsássatok meg egymásnak”. Az elviselés, megbocsátás békességet teremt az emberek között, és esélyt ad a szeretetre is, amely „a tökéletesség köteléke”. Végrendeleetének is tekinthető levelében pedig ezt üzeni: „Viseljétek el egymást szeretettel.” A Károli-féle fordítás még kifejezőbb: „elszenvedvén egymást szeretetben”, mert egyesíti a két végletes érzést, a szenvedést és a szeretetet.

Minden ember politikus, de legalábbis diplomata

Az ember „politikai lény”, ami azt jelenti, hogy szüksége van egy közösségre, amely iránt lojalitást érez, és amelynek az irányításába is valamennyire beleszólhat. Ez az igény mélyen gyökerezik, és azt jelenti, hogy el kell köteleződnünk értékek, kultúra vagy érdekközösség mellett. Az eszméink szószólói, diplomatái leszünk akarva-akaratlanul is. Az érdekképviselet mindig súrlódásokat, konfliktusokat teremt a más érdekeltiségekkel. Néhányan úgy vélik, ha beolvasztjuk a kisebb közösségeket a nagyobbakba, ha megszüntetjük ezeket a kötődéseket, akkor feloldódnak a konfliktusok is: neveljük az embereket világpolgárokká, akik a föld minden lakóját egyenértékűen testvérnek érzik!

Nem megyünk sokra ezzel, mert világpolgárok addig nem lesznek, amíg nem bukkanunk más bolygón is emberszerű lényekre, akikhez képest majd földlakóként definiálhatjuk magunkat.

Nem szabad összekevernünk a toleranciát valamiféle szirupos „szeressük egymást” hozzáállással, sem a gyakran hangoztatott „másság tiszteletével”.

Az enyémtől eltérő viselkedések, identitások, gondolkodásmódok joggal számíthatnak a türelmes elviselésemre, talán még elfogadásomra is – szeretnem és tisztelnem azonban csak azt lehet és kell, aki saját értékítéletem szerint szeretetre vagy tiszteletre méltó.

Megérteni, értelmezni

Társadalmi szinten tehát legalább annyira szükség van a toleranciára, mint az egyéni élet szintjén, és egyáltalán nem könnyű gyakorolni az önuralmat, az elfogadást vagy legalábbis megértést a másképpen gondolkodókkal és cselekvőkkel szemben. Cudarul nehéz például egy

pro life, életvédő felfogású embernek, aki az abortuszt embergyilkosságnak tartja, megérteni és elviselni a pro choice-eszme képviselőjét, aki elsőbbséget ad az anya választási lehetőségének a magzattal szemben. Ember legyen a talpán, aki éles helyzetekben is meg tud maradni a tolerancia, a párbeszéd szintjén. Ennél kevésbé vére menő véleménykülönbségek is generálhatnak nagy társadalmi vitákat, ellenséges egyéni állásfoglalásokat, ahol könnyen megbomlik a béke, ha elveszik a türelmem. Ha átengedjük a közélet formálását lobbanékony, megfontolatlan, szélsőségekre hajlamos embereknek, akik nem meggyőzni, hanem megsemmisíteni akarják érdekelLENfeleiket, akár háborús szituációba is sodródhatunk. Pedig az emberek többsége soha nem akar háborút. Ezért az a célravezető, ha megpróbáljuk megérteni, ellenfelünk miért vélekedik másként, mint mi – és a megértés már maga is mérsékli az indulatokat, elfogult érzelmeket, ráadásul segít a saját pozíciók rendezésében is. ♦

SZÖVEG –
PÁCZAI TAMÁS

SOROZAT –
VILÁG-KÉP

FARKASORDÍTÓ HIDEG

Tavaly nálunk tavasszal indult a tél: már virágzott a repce Zalában, a kertekben már kinyíltak a hóvirágok, sorra dőltek az országos melegrekordok. Aztán kaptunk a nyakunkba egy kis havat, pár nyamvadt mínuszt. Ekkor érkezett a hír, hogy mi csak ne fázzunk, mert a kelet-szibériai Jakutföldön -67 fokot is mértek hajnalban.

◆ Persze a Magyarországnál közel negyvenszer(!) nagyobb Jakutföldön – hivatalos nevén Szaha Köztársaság – a hideg nem nagy újdonság: jellemző, hogy az ottani híradásokban alig említették az amúgy ott is rekordközelinek számító hőmérsékletet. A nemzetközi média is a közösségi oldalakon megosztott videók és fényképek alapján értesült a rendkívüli időjárásról: sokan helyi jégvirágba fagyott arcokkal szelfiztek, egyesek szabadban fürdőzéssel ütötték el az időt. A szibériai ország fővárosában, Jakutszkban a gyerekek mínusz 40 Celsius-fokban is iskolába járnak, a leghidegebb napokban azonban a helyi rendőrség felszólítja a szülőket, hogy egyedül ne engedjék utcára a kicsiket.

Jakutföldön szó szerint kell érteni a farkasordító hideget, az elmúlt évek Szibériához mérten is hűvös telein ugyanis elszaporodtak és nagyon megéheztek a farkasok. **James Morgan** brit fotós beszámolója szerint csak 2013-ban tizenkétezer rénszarvast pusztítottak el a ragadozók. A nomád pásztorok szó szerint állatok nélkül maradtak, és a helyzet odáig fajult, hogy 2013-ban Jegor Boriszov elnök nemzetközi segítséget kért, és minden lelőtt farkasért pénzzutalmat kínált, megszervezve ezzel a történelem legnagyobb farkasvadászátát. A vadászoknak prémenként

400 dollárt, valamint egy 400 dollárértékű biankót kínáltak, amit üzemanyagra és hősánra válthattak be. A példátlan intézkedésekre azért volt szükség, mert a legnagyobb hidegekben az általában hat-hét fős farkában vadászó farkasok néha 200–400 egyedet számláló, úgynevezett szuperfalkába fejlődtek, és ezzel már a kisebb települések lakosait is veszélyeztették.

A helyi hatóságok felállítottak egy limitet is: évente maximum 800 egyedet lehet kilőni. Az intézkedések eredményeként napjainkra tizenkétezerrel kilencezer alá szorították vissza a farkasok számát, így több ezer nomád pásztor megélhetése vált biztonságosabbá. A terepen töltött hetek utolsó napján James Morgan ellátogatott Jakutszk bevásárlóközpontjába, ahol felpróbált egy tizenkét farkas bundájából készített kabátot, az árcédula ötezer dollárt (kb. 1,3 millió forint) mutatott. A fotós képén a jakutszki Szaka Bult preparálóüzemet láthatjuk, ahol a vadászoktól beszolgáltatót prémeiket készítik elő ruhagyárak részére helyi asszonyok. ◆

James Morgan remek, díjnyertes riportjait érdemes megnézni honlapján: jamesmorgan.co.uk.

FELDOLGOZHATATLAN MÚLT?

A kommunista rezsim balatonaligai pártüdülője nemcsak egy rettegett kornak közel harminc éve pusztuló mementója, hanem tökéletes szimbóluma társadalmunk tehetetlenségének, a múlttal való szembenézés hiányának.

◆ A balatonaligai 47 hektáros, ősfás telket még a Rákosi-korszak idején, 1948-ban sajátította ki a kommunista pártvezetés: a szigorúan zárt üdülő egyszerre szolgálta a pihenést és a párton belüli karrier építését. Aliga I-en az alacsonyabb beosztású, de közeli párttagok, míg Aliga II-n csak a legnagyobb vezetők nyaralhattak, akikre gépfegyveres, kutyás őrcsapatok vigyáztak, és Aliga I-től is ellenőrzőpontokkal ellátott szögesdrót kerítés választotta el. Az itt nyaraló elit ételeit orvosok vizsgálták be fogyasztás előtt, és még a személyzet is komoly ellenőrzésen esett át: csak külön engedéllyel léphettek be a szigorúan őrzött területre. A kísérteties hangulat ma is belengi a balatonparti üdülőkomplexumot, főként azért, mert semmilyen formában nem alakították át ezeket az épületeket. Hiába lett 2006-ban – hosszas viták után – új tulajdonosa az ingatlanoknak, a nagyszabású tervek a rendezésről máig ígéretnek maradtak, az üdülő ugyanúgy rohad tovább, mint azelőtt. Az elbontás is opció lehetne, mivel egyetlen védett épület sincs a területen, de ez is várhat magára – mint ahogy eddig azt sem vállalta senki, hogy emlékhelyet, történelmi múzeumot rendezzen be itt.

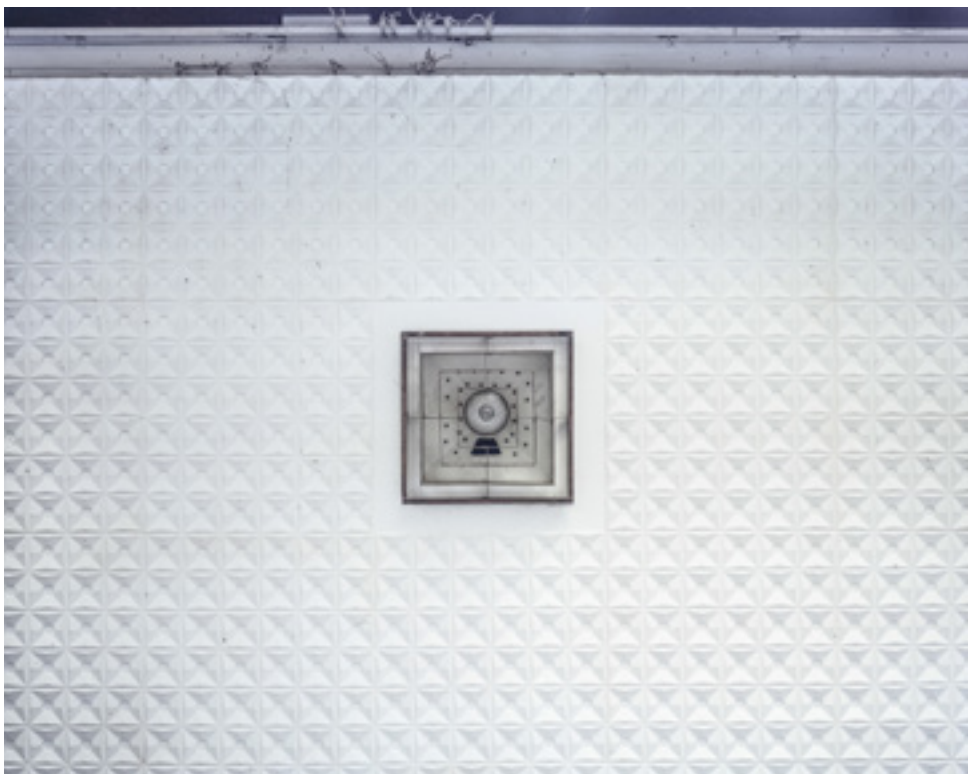
Ez a furcsa, döntésképtelen hangulat lengi be a balatonakarattyai löszfal alatt elterülő, dzsungelszerű ősfák és bozótok által benőtt titokzatos villákat; mint egy feldolgozatlan trauma, csak lebeg, sehová sem megy. Megül itt, akár csak a párás levegő, és rohasztja tovább a málló épületeket, a természet pedig tort ül az emberi tehetetlenség asztalánál. ◆

Hernád Géza fotóriporter öt éve dokumentálja hagyományos, 18×24 cm-es filmre dolgozó analóg műszaki fényképezőgéppel és digitális felszerelésével hazánk pusztuló gyárépületeit és elhagyott üdülőit. Így az aligai pártüdülőkön kívül készített sorozatot többek közt a cinkotai (Budapest) sampongyárról, az egykori Ganz Hajógyár megmaradt épületeiről (Népsziget, Budapest), az újpesti Petőfi Sándor Laktanyáról vagy a mátyásföldi régi Ikarus Gyárról. Bár Hernád Gézát elsősorban a különleges helyszínek sajátos esztétikája, a pusztulás nyomai és a természet visszatérésének jelei érdeklik, szeretné, ha ezeket a gyakran még megmenthető épületeket újrahasznosítanák modern korunk igényeinek megfelelően.

∧ A IX-es villa épülete

^ Álmennyezet az ebédlő/mozi nagytermében

∨ Szobabelső az V-ös villában

∧ Kádár János számára épített horgász- és kikötősziget | ∨ Kilátás a Balatonra az V-ös villából

